

# De fire sentensbøger

## Bogen

Lombardus, Petrus: *Liber sententiarum, cum questionibus S. Bonaventurae*. Nürnberg, 1491. Ordene "Liber sententiarum" i titlen betyder hhv. "bog" og "sætninger" og henviser til bogens oprindelige titel **Sententiarum libri quattuor**, "De fire sentensbøger". Oprindeligt blev den forfattet i 1150'erne af **Petrus Lombardus**, men 1252-53 forsynede **Giovanni Bonaventura** den med omfattende **kommentarer**.

Ligesom en anden af skolens fem inkunabler (**Bartholomæus Anglicus: De proprietatibus rerum**, trykt 1493) stammer også dette værk fra den tyske bogtrykker **Anton Koberger** i byen Nürnberg. Han var den ny tids mand: Magtfuld, produktiv og med klar sans for de muligheder, det nye medie – den trykte bog – indebar. Han endte som en holden mand med et helt net af koncerner under sig i flere europæiske lande. Alene i Nürnberg havde han hele 24 trykpresser kørende med over 100 ansatte. Hertil kom filialer i Frankfurt am Main, i Paris og Lyon i Frankrig. Han var vel nærmest den tids svar på **Bill Gates** eller **Steve Jobs**!

Og kvalitet var det fra først til sidst, der kom fra hans virksomhed. Det ser vi allerede på forsiden af skolens eksemplar. Her er der indgraveret **sirlige mønstre i læderbindet** med navnet "**Bonaventura**" øverst. Hver og en af bogens flere hundrede sider er trykt med en så overvældende **kompakthed af bogstaver, ord og tekst**, at man næsten bliver stakåndet over den enorme fond af viden, der her lægges frem. Hele vejen igennem ses de smukkeste håndkolorerede initialer (=begyndelsesbogstaver). Enkelte sider er nænsomt istandsat – et resultat af en restaurering af bogen på Det kgl. Bibliotek i 1963.

## Forfatteren

Bogens to forfattere stammede begge fra Norditalien og repræsenterede begge tidens dominerende middelalderlige filosofiske retning kaldet **skolastikken**. Selv om de næppe hører til de berømteste filosoffer i dag, fik de – netop i kraft af den bog, vi her taler om – enorm betydning, først og fremmest for den katolske kirke, som de selv var en del af.



Som navnet siger, kom **Petrus Lombardus** (ca. 1100-1160) fra den italienske region Lombardiet i nærheden af Milano. Senere gjorde han karriere i Paris og Reims i Frankrig. "De

fire sentensbøger" var hans hovedværk. Til at begynde med blev værket dog afvist af kirken som vranglære. Men i 1215 – ved Det 4. Laterankoncil i Rom - blev det ophøjet til **Den katolske Kirkes officielle dogmatiske værk** – en status det beholdt helt frem til engang sidst i 1800-tallet. Deraf værkets store historiske betydning.



**Giovanni di Fidanza Bonaventura** (ca. 1217-1274) var også italiensk teolog og filosof, der ligesom **Petrus** studerede ved universitetet i Paris og underviste ved forskellige domskoler rundt om i Europa. 1243 sluttede

han sig til **Franciskanerordenen**, hvor han senere opnåede den høje rang af såkaldt "ordensgeneral". **Bonaventura** optræder i flere filosofihistorier i dag, bl.a. som forfatter til værker om Guds treenighed og den såkaldte kristologi.

## Baggrunden

Bogens "sentenser" eller "sætninger" er **læresætninger, dogmer**, d.v.s. sandheder, der går forud for alt andet. Det er klart, at skal man være præst, må man have nogenlunde styr de centrale "sandheder", f.eks.: Hvad er forskellen på "tro" og "viden"? Hvem eller hvad er "Gud"? Hvad forstår man ved "Helligånden"? Skal dette gøres fagligt forsvarligt, kræver det indgående kendskab tidligere udlægninger af Biblen.

I entydigt klar og kommenteret form rummer bogen de **centrale sandheder ("dogmer") i den katolske kirke**, som de tog sig ud i højmiddelalderen. Ved logikkens hjælp søger den at etablere kirkens faste synteser, favne helheder, d.v.s. forene begreber og teorier til et samlet, teologisk og uimodsigeligt system – en tankegang så stor og mægtig at man har sammenlignet den med de middelalderlige katedraler.

**Petrus Lombardus'** oprindelige udgave kom i 1100-tallet. Af principielle, filosofiske årsager blev den ca. hundrede år senere imødegået af **Bonaventura** i den udgave, skolen ejer af værket. Så basalt og skelsættende blev dette værk, at det **stod uanfægtet** helt frem til begyndelsen af 1800-tallet som den katolske kirkes teologiske fundament. Herunder blev det brugt ved den præsteuddannelse, der fandt sted i Haderslev for ca. 500 år siden, og som (sagt i al beskedenhed) også dannede baggrund for den nuværende Haderslev Katedralskoles oprettelse i 1567!

På skolen bør er vi stolte og bærede over at eje sådan et sådant værk. Mere end noget andet er det en påmindelse om, at også vores skole har sin rod i den selvsamme **kirkelige og åndelige tradition** som den, bogen udspringer fra.